

Oslo 22. oktober 2020

Høringsnotat – bedre velferdstjenester for barn og unge som behov for et sammensatt tjenestetilbud

Voksne for Barn mener

- Prinsippet om barnets beste må legges til grunn for barn og unge som har behov for behov for sammensatte tjenester og koordinering av tilbudet fra ulike instanser.
 - Barn og unges velferdstjeneste må bestå av et felles tjenestetilbud som ivaretar alle relevante tjenester for barn og unge uten silotenkning i forvaltningen.
 - Det bør utarbeides er nytt høringsnotat om *Barn og unges velferdstjenester* som bygger på prinsippet om barnets beste som et grunnleggende hensyn.
 - Hensynet til kommunalt selvstyre må vike for hensynet til barnets beste.
 - Ja til forslaget om en ny barnekoordinator, men må sees i sammenheng med forslag om ny familiekontaktordning.
 - Kriteriene for retten til barnekoordinator er vanskelig tilgjengelige både for foreldre og fagpersoner og bør tydeliggjøres og forenkles.
-

Innledning

Voksne for Barn er en ideell medlemsorganisasjon som særlig arbeider med utfordringene knyttet til barns psykiske helse og oppvekstvilkår. Et av våre mål er å bidra til å hindre utenforskap og utjevne sosiale ulikheter både i barndommen og i et livsløp. Høringsnotatet inneholder forslag til bedre velferdstjenester for barn og unge som har behov for et sammensatt tjenestetilbud.

Våre innspill til høringen er knyttet til hvordan forslagene fra fem departementene (ASD, BFD, HOD, KD og KUD) kan bedre livsvilkårene til barn og unge som har behov for bedre sammensatte velferdstjenester.

Generelle merknader

Voksne for Barn beklager at dette er en ren tverrdepartemental utredning, uten medvirkning fra relevante brukerorganisasjoner og uten å legge den omfattende utredningen *Samarbeid*

til barnets¹ beste til grunn. Denne utredningen er utarbeidet som et ledd i *0-24 samarbeidet* av en arbeidsgruppe fra underliggende etater fra omtrent de samme departementer som har utformet høringsnotatet. Arbeidsgruppen benyttet forskningsbasert kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og brukerkunnskap. Den foreslår en egen samarbeidslov som inneholder bestemmelser om samarbeid som både gir barn og unge rettigheter som skal bidra til at de får rett hjelp til rett tid og et helhetlig og koordinert tilbud ved behov, og bestemmelser som gir virksomhetene, som er omfattet av loven, plikter knyttet til samarbeid. Arbeidsgruppen mener speiling av plikt og rett vil styrke rettsikkerheten til barn og unge. Prinsippet om barnets beste har vært et grunnleggende hensyn ved utformingen av utredningen. Voksne for Barn slutter seg helhjertet til forslaget.

Forholdet til FNs barnekonvensjon og FN konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne

Det følger av FNs barnekonvensjon artikkel 3 og grunnloven § 104 at prinsippet om barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn. Det følger videre av FN konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne at prinsippet om barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn med nedsatt funksjonsevne. Norge har ratifisert begge konvensjoner.

Voksne for Barn finner det underlig at det sentrale begrepet «barnets beste» i de to konvensjonene er fullstendig utelatt i høringsutkastet både i omtale, drøftinger og forslag til lovendringer. Eneste unntak er barns rett til å bli hørt, noe som allerede er innarbeidet i flere sentrale lover.

Etter vårt syn bør skal barnets beste være et grunnleggende hensyn både ved utforming og dimensjonering av tilbud om tjenester til barn. Barnets beste skal også ligge til grunn for koordineringen av tilbudet til barn fra ulike instanser.

Ifølge regjeringen inneholder ikke nye forslag til medvirkning eller nye rettigheter, men er i store trekk en tydeliggjøring av gjeldende rett. Unntaket er forslaget om opprettelse av barnekoordinator.

Voksne for Barn har tidligere støttet forslaget i NOU 2017:12 *Svikt og svik*² om at det blir foretatt en bred gjennomgang av lover, forskrifter, rundskriv og veiledere for å innarbeide prinsippet om barnets beste uttrykkelig, gi veiledning for hvilke momenter som skal tillegges vekt i vurderingen av hva som er til barnets beste og presisere hvilken vekt barnets beste skal ha i ulike sammenhenger.

En slik gjennomgang må legges til grunn for å utvikle *Barn og unges velferdstjeneste*.

Barn og unges velferdstjeneste

¹ <https://024.kikkutkunde.no/wp-content/uploads/2019/01/Sluttrapport-regelverk-samarbeid-sept-18.pdf>

² Kapittel 13

I innledningen til høringsnotatet peker regjeringen på at den vil styrke oppfølgingen av utsatte barn og unge gjennom økt samarbeid mellom velferdstjenestene. Den viser til manglede samarbeid slik det er dokumentert gjennom flere utredninger, tilsyn og forskning. Et av regjeringens mål er å skape pasientenes helsetjeneste. Voksne for Barn ønsker en velferdstjeneste med et felles tjenestetilbud som ivaretar alle relevante tjenester til barn og unge uten silotenkning i forvaltningen. Barn og unges beste, herunder rett til å bli hørt og til å medvirke som aktør i eget liv må legges til grunn.

Barn og unges velferdstjenester må samorganiseres og gjøres tilgjengelig slik at det er ett kontaktpunkt for alle som ønsker kontakt med tjenestene. Det finnes flere forskningsrapporter og andre rapporter som dokumenterer utfordringsbildet blant familier med barn og unge og behovet for sammensatte offentlige tjenester.³

Barn og unge med sammensatte utfordringer og deres foreldre skal møte en lett tilgjengelig tjeneste i kommuner/bydel med ett kontaktpunkt som gir råd og kvalifisert hjelp uten ventetid, henvisinger og søknad uavhengig av alder. Tilgjengelighet inkluderer at det er enkelt å ta kontakt, at det finnes nettbaserte tjenester, at åpningstidene er fleksible, og at det er mulig å få tidlig og rask hjelp. Samarbeid med andre relevante hjelpetiltak som sykehus, barnevern, NAV og andre aktører må være sømløst. Lett tilgjengelig informasjon både for barn og unge, foreldre og fagpersonell må foreligge via ulike informasjonskanaler. En slik organisering vil gi økt tilgjengelighet og en likeverdig velferdstjeneste for barn og unge over hele landet. Hensynet til kommunalt selvstyre må vike for hensynet til barnets beste.

I vårt hørings svar til forslaget til ny barnevernlov bad Voksne for Barn om at det blir opprettet et landsomfattende lavterskel klageorgan for barnevernsbarn. Dette bør også gjelde barns klagemuligheter på andre områder, noe som vil gi like rettigheter for alle barn til å klage uansett bostedsfylke. Klageorganet bør organiseres som et frittstående forvaltningsorgan, og informere om rettigheter, gi råd om utforming av klager, behandle klager fra barn og foreldre og presentere saker anonymt etter avgjørelsen. Det må dokumentere hva som er barnets mening, og hvilken vekt den er tillagt. Det må også fremgå hvordan barnets beste er vurdert.

Felles samarbeidslov

I høringsnotatet foreslår regjeringen at effekten av de foreslåtte regelverksendringene for samarbeid skal evalueres dersom de blir vedtatt. Regjeringen tar sikte på å evaluere regelverksendringene fire-fem år etter at de er tredd i kraft. Dersom reglene ikke har hatt den ønskede effekten, vil regjeringen se på andre muligheter, inkludert vurdere om reglene bør samles i en felles samarbeidslov.

³ <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/hvor-skall-man-begynne-et-utfordringsbilde-blant-familier-med-barn-og-unge-som-behøver-sammensatte-offentlige-tjenester>

En felles samarbeidslov vil etter tidsplanen i høringsnotatet forelegge tidligst om åtte - ti år. Dette medføre at regjeringens forslag til samarbeidsprosjekt i verste fall betyr at en ny generasjon av barn med behov for sammensatte velferdstjenester vil oppleve tjenester som ikke henger sammen og som ikke er utformet uten at det grunnleggende hensyn til barnets beste har vært vurdert og gjennomført.

Voksne for Barn er en organisasjon som er sterkt opptatt av utenforskap både i barndommen og i et livsløpsperspektiv. Vi ber regjeringen vurdere å trekke det utsendte høringsnotatet, og utforme et nytt høringsnotat om *Barnas velferdstjenester* som bygger barnets beste som et grunnleggende hensyn.

Forslaget om ny barnekoordinatorordning som en del av Likeverdsreformen kan fremmes separat.

Ny barnekoordinatorordning som en del av Likeverdsreformen

Voksne for Barn er i utgangspunktet positiv til forslaget om en ny barnekoordinator som innebærer rett til koordinator for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne.

Vi minner om at Stortinget allerede har vedtatt dette gjennom behandlingen av Innst. S nr 240 (2008-2009), jfr. St. meld nr 12 (2008-2009) *En gledelig begivenhet - En sammenhengende svangerskaps-, og barselomsorg*.

Det ble bl.a. fattet følgende anmodningsvedtak:

III

«Stortinget ber Regjeringen opprette rådgivere på alle barneavdelinger på sykehus som skal ha en koordinerende og rådgivende funksjon for familier som venter eller får et barn med nedsatt funksjonsevne.»

IV

«Stortinget ber Regjeringen bidra til at kommunene oppretter koordinatorene for familier med barn som har behov for sammensatte tjenester på grunn av nedsatt funksjonsevne.»

Voksne for Barn foreslår derfor at disse vedtakene legges til grunn for forslaget om barnekoordinator.

Det finnes flere tilsvarende tjenester som berører funksjonen som barnekoordinator, herunder kontaktlege i spesialisthelsetjenesten og lovbestemmelser om barns som pårørende.⁴

Siden 2010 har helsepersonelloven § 10a pålagt helsepersonell i både spesialisthelsetjenesten og i den kommunale helse- og omsorgstjenesten å bidra til å ivareta

⁴ <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/parorendeveileder>

mindreårige barn som er pårørende. Formålet med regelverket er at barna skal fanges opp tidlig, og at det tilbys tiltak og blir satt i gang prosesser som setter barn og foreldre bedre i stand til å mestre situasjonen der en av foreldrene er alvorlig syk. Fra 1. januar 2018 er bestemmelsen utvidet til også å gjelde mindreårige barn som pårørende til søsken med psykisk sykdom, rusmiddelavhengighet eller alvorlig somatisk sykdom eller skade. Fra samme tidspunkt har helsepersonell plikt til å bidra til å ivareta mindreårige barn som etterlatte etter foreldre eller søsken. Spesialisthelsetjenesteloven § 3-7a pålegger sykehusene å ha barneansvarlig personell med ansvar for å fremme og koordinere helsepersonells oppfølging av disse barna. I tillegg er det foreslått opprettet barnepalliative team på alle barneavdelinger⁵

Retten til barnekoordinator bør derfor også hjemles i lov om spesialisthelsetjenester, jfr. Stortingets vedtak.

Den medisinske omtalen av hvilke barnegrupper som kan ha behov for barnekoordinator bør forkortes. Opplysninger om antall svangerskapsavbrudd etter funn av alvorlig sykdom/skade/tilstand hos fosteret er irrelevant og må strykes. Både Helsedirektoratet og helsenorge.no gir oppdatert informasjon om fosterdiagnostikk.

Kontaktfamilieordning for foreldre som venter barn med spesielle behov

I utkast til statsbudsjett for 2021 har Helse- og omsorgsdepartementet foreslått en bevilgning på 30 mill. kroner til å opprette en «Kontaktfamilieordning» for gravide som skal føde et barn med diagnose påvist i svangerskapet, og for gravide med foster hvor det er påvist en diagnose og hvor kvinnen er usikker på om hun vil søke om å avbryte svangerskapet. Det vises til erfaringer med en liknende ordning i Danmark for gravide som har fått påvist foster med Down syndrom og som er usikre på om de vil avslutte svangerskapet. Av de 30 mill. kronene, foreslås det at 20 mill. kroner skal gå til de regionale helseforetakene som skal gjennomføre tilbudet i tjenesten i samarbeid med aktuelle pasientorganisasjoner. Videre foreslås det å øke bevilgningen med 10 mill. kroner til en ny tilskuddsordning i Helsedirektoratet hvor pasientorganisasjoner kan søke om tilskudd for å etablere kontaktfamilieordning for den aktuelle diagnosen.

Voksne for Barn mener disse to tiltakene må sees i sammenheng. Vi er usikre på verdien av forslaget om en kontaktfamilieordning. Foreldre som er kjent med at de venter et barn med alvorlig sykdom/skade/tilstand, vil naturlig søke informasjon på nettet. Det må være et privat valg å eventuelt ta kontakt med brukerorganisasjoner eller andre foreldre som har barn med samme diagnose. Mange alvorlige sykdommer/skader/tilstander varierer i alvorlighet, noe som ikke alltid avdekkes ved fosterundersøkelser. Det kan derfor være vanskelig for brukerorganisasjoner/foreldre å gi nøytral informasjon. Den danske ordningen er ikke evaluert. I vårt skriftlige innspill om utkastet til statsbudsjett har vi derfor foreslått at helse- og omsorgskomiteen ber om at tiltaket følgeevalueres.

Kriteriene for retten til barnekoordinator er svært strenge og vanskelig tilgjengelige både for foreldre og fagpersoner. De bør tydeliggjøres og forenkles.

⁵ Meld. St. 24 (2019-2020) Lindrende behandling og omsorg

Helsedirektoratet bør utarbeide en veileder som gir føringer om ansvar og samarbeid mellom kontaktfamilieordning, barnekoordinator, kontaktleger, barnepalliative team og barneansvarlig personell.

Med vennlig hilsen

Signe Horn
Generalsekretær

Grete Gjertsen
Barnepolitisk rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent